

ΤΟ ΓΙΟΥΣΟΥΡΙ

Οταν τὸ πρωτάκουσα, ἤμουν παιδί σὰ σπάργανα. Καὶ σὰν ἔφτασα εἰκοσάχρονο παλληκάρι, ἔλεγαν ἀκόμη γιὰ κείνο, μὲ τὸν ἴδιο θαυμασμὸ καὶ περισσότερη φρίκη. Τὸ γιούσουρι, τὸ ἀντρειωμένο γιούσουρι, ποὺ βρίσκεται στὸν κόρφο τοῦ Βόλου! Τὸ γιούσουρι, ποὺ ὥρες ψηλώνει καὶ θεριεύει ὡς τὸ πρόσωπο τῆς θάλασσας ὥρες χαμηλώνει καὶ γίνεται κάστρο ἀγύριστο μὲ τοὺς ρόζους καὶ τὰ κλαδιά, μὲ τίς ρίζες καὶ τ' ἀντιρίμματα! Κάτω στὸ νησί μας τὸ ἔχουν μόλογο! Γενιὰ σὲ γενιὰ τὸ παραδίδουν οἱ ναῦτες καὶ πάει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, ἀπὸ παιδί σὲ ἀγγόνι, πάντα μεγάλο, θαυμαστὸ πάντα, σκληρὸ σὰ σίδερο, δυνατὸ σὰ λέοντας, ψυχωμένο κι ἀθάνατο σὰ στοιχειό.

Ἐκεῖνοι ποὺ τὸ πρωτόειδαν ἔσθην ἀπὸ τῆ θύμηση τῶν ἀνθρώπων τώρα. Ἐκεῖνοι ποὺ ὄνειρεύτηκαν νὰ τὸ κόψουν, κοιμοῦνται ἀξύπνητα στῆ γῆ ἢ καὶ στὰ βάθη τῆς θάλασσας. Ἐκεῖνοι ποὺ πῆγαν γυρεύοντάς το, δὲ δευτέρωσαν τὸ σκοπὸ τους.

Ἐχει, σοῦ λένε, κατιτὶ πλάγο κι ἐπίβουλο καὶ ἀλλάζει χρώματα καὶ ἀλλάζει σχήματα καὶ γλιστρᾷ σὰν χέλι καὶ θεμελιώγεται σὰν πύργος καὶ φωσφορίζει σὰν ὠκεανόψαρο, ποὺ λύγεται τὸ σῶμα μὲ τὸ πρῶτο ἀντίκρυσμα.

Ἐγώ, ἀπὸ μικρὸς πού τὸ ἄκουα, μ' ἔπιανε κατιτὶ παράξενο. Φόβος καὶ μαζὶ πείσμα.

Καλὰ, ἔλεγα, ὁ διπίθαμος Ἀράπης πού ρουφᾷ τὰ πέλαγα καὶ φράζει τὰ ποτάμια μονάχα μὲ τὰ γένεια του. Καλὰ ἢ ἀθάνατη Γοργόνα, τοῦ Ἀλέξαντρου ἢ ἀδελφή, πού γυρίζει τὴ θάλασσα καὶ στὸ πικρὸ ἄκουσμα βουλιάζει τὰ πλεούμενα σύψυχα μὲ τὴν οὐρά της. Καλὰ κι ὁ Ἄριστος πού σκοτώνει τὰ θεριὰ καὶ τὰ θουνὰ γκρεμίζει καὶ ξεριζώνει ρουπάκια μὲ τὸ κοντάρι του. Μὰ ἓνα δέντρο ἔκει, τοῦ νεροῦ πλάσμα, θρέμμα τοῦ ἄμμου καὶ νὰ κάνη τόσα θάματα! Μπά, ντροπὴ μας! Ἄκουα τοὺς ἄντρες λεβεντοθρεμμένους καὶ νὰ μιλοῦν γι' αὐτὸ μὲ τόσο σεβασμό, σὰ νὰ μιλοῦσαν γιὰ τὸ Τρισυπόστατο. Τί διάβολο! Ἐκείνοι μιὰ φορὰ ἔβαλαν τὰ στήθη τους ἐμπρὸς στὸ κανόνι τοῦ Τούρκου! Πῆδηξαν μὲ ἀναιμμένο δαυλὶ στὶς μπαρουταποθήκες του! Εἶδαν τὸ θάνατο χίλιες φορές καὶ δὲν τόλμησαν νὰ ξεριζώσουν ἓνα δεντρί! Δὲν μποροῦσα νὰ τὸ χωνέψω.

— Δὲ μοῦ λές, πατέρα; κάνω κάποτε τοῦ γέροντά μου τί εἶναι αὐτὸ τὸ γιούσουρι;

— Ἐύλο, παιδί μου, σὰν καὶ τ' ἄλλα· θαλασσόζυλο. Ἄν θέλῃς νὰ τὸ μάθῃς, σύρε νὰ ἰδῆς τὴν πίπα μου.

Πάω μέσα, ἀνοίγω τὸ ἀρμάρι, βρίσκω τὴν πίπα του. Μιὰ πίπα χοντρή καὶ μεγάλη, μὲ ρόζους, μαύρη - κατὰ-μαυρὴ σὰν ἔβενος.

— Μπά! τοῦτο εἶναι τὸ γιούσουρι; τὸ κόβουν λοιπὸν;

— Τὸ κόβουν λέει; Ἄφου τὸ ἔχεις στὰ χέρια σου! Ἐκοφα πῆχες, ὅταν ἤμουν σφουγγαράς.

— Γιατί δὲν πᾶς λοιπὸν νὰ κόψῃς καὶ τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου;

Πέτρωσε εὐθύς τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη του· σοβαρεῦ-

τηκε τὸ πρόσωπό του. Γύρισε καὶ μὲ κοίταξε ἀφαιρεμένα, σὰ νὰ ἔλειπε ὁ νοῦς ἀπὸ τὸ κεφάλι του.

— Ἄ! εἶπε. Τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου δὲν εἶναι τὸ ἴδιο. Πῆγα μιὰ φορὰ καὶ γώ. Μὰ λίγο ἔλειψε ν' ἀφήσω δίχως ἄντρα τὴ μάγνα σου.

— Ἄφου κόβεται!...

— Κόβεται, ὅταν εἶναι μικρὸ. Κάτω στὴ Μπαρμπαριά εἶναι δάση δλάκερα. Ἐκεῖ πού ψαρεύουν τὸ σφουγγάρι, ἀρπάζουν καὶ κἀνα κλαρί. Ἔτσι κλεφτὰ, στὴν ὥρα πού κοιμᾶται. Ἄμα ὅμως ξυπνήσῃ δὲν τὸ κόβει οὔτε ἢ ρομφαία τοῦ Ἀρχάγγελου.

— Τὸ γιούσουρι τοῦ Βόλου δὲν κοιμᾶται;

— Κοιμᾶται, μπορεῖ νὰ κάμῃ δίχως ὕπνο; Μὰ ἐκεῖνο στοίχειωσε πιά! ζῆ μὲ τοὺς αἰῶνες. Ποῖς ξέρεῖ ἀπὸ πότε; Νὰ ἰδῆς τῶν παλαβῶν τὰ κόκκαλα πῶς κρέμονται πολυέλαιοι ἀπάνω του!...

Καὶ τὸ βλέμμα του κάπως δειλὸ στυλώθηκε ἀπάνω σὲ μιὰ στάμνα, πού ἔστεκε σπασμένη στὴν αὐλή· τὸ μέτωπό του σούφρωσε καὶ κέρωσε, λές κι ἔβλεπε ὀχιά νὰ προσάλλῃ ἀποκεῖ.

— Ἐσὺ, πατέρα, πῶς πῆγες! Μὲ τὴ μηχανή; Ξαναρώτησα.

— Ὅχι, μὲ τὴν πέτρα, σὰν τοὺς Καλυμνιώτες. Ποῦ μηχανὲς στὸν καιρὸ μας!

— Ἐγὼ σὰ μεγαλώσω, θὰ πάω νὰ τὸ κόψω· εἶπα μὲ πείσμα.

Ἐνόμιζα πῶς θὰ ἔλεγε ὄχι· πῶς θὰ φρόντιζε μὲ χίλια-δυὸ νὰ μ' ἐμποδίσῃ· πῶς θὰ μοῦ διηγόταν ἱστορίες τρομερὲς γιὰ ν' ἀπελπιστώ. Τίποτα! Μιὰ στιγμή μὲ κοίταξε συλλογισμένος ἀπὸ τὰ πόδια ὡς τὴν κορφή, σὰ νὰ μετροῦσε τὸ ἀνάστημά μου· χαμογέλασε.

— Καλά' σά μεγαλώσης, νά πᾶς' εἶπε μὲ τὴν πρώτη του ἀπάθεια. Τώρα πού εἶσαι μικρός, σύρε νά μάθης τὴ θάλασσα.

Πῆγα κι ἔμαθα τὴ θάλασσα. Ναυτόπουλο ἔγινα, ἔπειτα ναύτης. Εἶδα φουρτοῦνες, χιονιές, ἀγριοκαίρια. Πῆγα και μὲ σφουγγαράδικα στὴ Μπαρμπαραιά. Μὰ και ναυτόπουλο και ναύτης και σφουγγαράς, δὲν ξέχασα τὸ στοιχειωμένο γιούσουρι και τὸ λόγο πού ἔδωκα στὸν πατέρα μου. Μαζί μὲ τὸ κορμί μεγάλωνε κι ὁ πόθος μέσα μου, σὰ νά τὸν εἶχα στὸ αἷμα μου. Ἐγὼ ἤθελα νά κόψω τὸ γιούσουρι, στὴν ἀνάγκη νά τὸ ξερριζώσω και νά τὸ σύρω πίσω ἀπὸ τὸ καίκι στὸ νησί μας. Θὰ τὸ ξάπλωνα στὴν ἀμμουδιά θρασίμι και θὰ ἔβανα διαλαλητὴ νά διαλαλήση σὲ ὅλη τὴ χώρα!

— Ἐδγαῖτε, χωριανοί, νά ἰδῆτε τὸ μέγα θάμα! Τὸ στοιχειὸ τῆς θάλασσας νικήθηκε ἀπὸ τοῦ νησιοῦ μας τὸ στοιχειό, τὸν Γιάννο Γκάμαρο! Τρέμουν - τρίζουν τὰ θουνά! Ἐδγαῖτε, χωριανοί, νά ἰδῆτε και νά εἰπῆτε!...

Θὰ ἔτρεχε ἀμέσως μελίσι ὁ λαός· θὰ ἔβλεπαν οἱ θαλασσογέννητοι και θὰ σταυροκοποῦνταν, θὰ ἔβλεπαν οἱ γυναῖκες και θὰ τρόμαζαν τὰ παλληκάρια και θὰ ζηλοφθονοῦσαν· οἱ λυγερὲς και θὰ ἔλεγαν: Νά λεβεντονίδς γιὰ νά γίνη ἄντρας μας! Δεύτερος Ἄϊ-Γιῶργης θὰ δοξαζόμενον στὸ νησί. Κι ἕνας τρόμος μυστικός, μιὰ λαχτάρα εασάνιζε κάθε τόσο τὴν ψυχὴ μου, μὴν προλάβη ἄλλος και ἀρπάξη τὴ δόξα μου. Τυρεῦεις τί γίνεται; Ἀλλὰ πάλι ἠσύχαζα μὲ τὴν ἰδέα πὼς ἄλλος ἀξιώτερός μου δὲν ἦταν δυνατὸν νά γεννηθῆ. Και ἀκόμη πίστεψα πὼς τὸ δεντρί ἐκεῖνο δὲν καθόταν τόσοσ αἰῶνες ἐκεῖ στὸν ἀνήλιαστο θρόνο μου, παρὰ γιὰ νά γίνη μιὰ μέρα δικό μου παίνεμα. Κι ἔτσι ἔκλεισα τὰ εἴκοσι χρόνια μου.

Ψάρευα τὸ σφουγγάρι μὲ τὴ μηχανὴ τοῦ καπετὰν Στραπάτσου στὴν Ἐγριπο. Δῶσε ἀπάνω - δῶσε κάτω φτάσαμε και στὸν κόρφο τοῦ Βόλου.

Ἄρπαξα τὸν καιρό.

— Τί λές, καπετάνιε; Κάνουμε τὴν ἀπόπειρα!

— Ποιά;

— Πᾶμε νά κόψουμε τὸ γιούσουρι;

Γέλασε ὁ καπετὰν Στραπάτσος· γέλασαν και οἱ ἄλλοι· γέλασα τέλος και γώ. Δὲν τολμοῦσα νά κάνω τὸ σοβαρό.

— Ρέ, τί λές, μοῦ κάνει' εἶσαι στὰ σύγκαλά σου ἢ νά στείλω γιὰ τὸν παπᾶ; Ἀμή!... Πῆγαν τόσοι και τόσοι και δὲν ἔκαμαν τίποτα και θὰ κάμουμε μεῖς;

— Γιατί ὄχι; Εἴμαστ' ἀδέξιοι ἐμεῖς; Ἐπειτα — ἄκου νά σοῦ εἰπῶ — ἐκεῖνοι πῆγαν μὲ τὴν πέτρα. Μιὰ βουτιὰ κι ἀπάνου. Τί θές νά κάμουν μὲ μιὰ βουτιὰ;

— Μωρέ, κοίτα νά βγάλουμε τὸ καρβέλι και ἄφησε τὰ δνεира! μοῦ λέει τέλος ὁ καπετάνιος.

Δὲν ἀπελπίστηκα. Θὰ τὸν καταφέρω στὸ ὕστερο, σέφτηκα.

Και ἀλήθεια, ἔδωκα-πῆρα, τὸν κατάφερα μιὰ Κυριακὴ πού δὲν ψαρεύαμε.

— Τί λές, πᾶμε; τοῦ κάνω.

— Μωρέ, ποῦ νά πᾶμε;

— Γιὰ τὸ γιούσουρι!

— Και ποιὸς θὰ βουτήξη;

— Ἐγὼ βουτάω' γι' αὐτὸ ρωτᾶς!

Πῆγαμε τέλος. Κοιτάζω μὲ τὸ γυαλί στὸν πάτο· πουθενὰ γιούσουρι! Φέρνω μιὰ βόλτα, δύο, τρεῖς· τίποτα! Ἄρχισα ν' ἀπελπίζωμαι. Μιὰν ἀπελπισία παράξενη. Τόσα χρόνια τὸ ἀνάσταίνα στὴ φαντασία μου, τὸ ἔβλεπα

μπροστά μου, πάλαιδα μαζί του, τὸ νικοῦσα καὶ τώρα νὰ βγαίνουν ὄλα φέματα! Δὲν μποροῦσα νὰ τὸ ὑποφέρω. Κάπου ἔπρεπε νὰ ὑπάρχη, κάπου νὰ τὸ συναντήσω, θὲς κάτω στοὺς βυθοὺς, θὲς πέρα στὸ ἀκρογιάλι, θὲς ἀπάνω στὰ σύγνεφα! Νὰ τὸ συναντήσω, νὰ μετρηθῶ μαζί του κι ἄς μὲ καταλύσῃ. Ἄς κρεμαστοῦν καὶ τὰ δικά μου κόκκαλα ἀπάνω του, ὅπως καὶ τῶν ἄλλων παλαβῶν. Ὅχι ὅμως νὰ μὴν τὸ γνωρίσω ποτὲ στὴ ζωὴ μου! Τότε γιατί ἔζησα τόσον καιρὸ, γιατί ἔγινα εἰκοσάχρονος, γιατί ἔμαθα τὴ θάλασσα, γιατί ἀνασκάλισα τοὺς βυθοὺς; Μονάχα γιὰ τὸ καρδέλι!

— Τραβᾶτε γιὰ τὸ λιμάνι· τραβᾶτε νὰ πιούμεε καὶ καμμά: εἶπε ὁ καπετάνιος βαριεστισιμένος. Οἱ γερόντοι λένε κάποτε παραμῦθια.

Κρύος ἰδρωτας μὲ πῆρε. Ἄρχισαν νὰ θολώνουν τὰ μάτια μου.

— Στὸ Θεό σου, καπετάνιε, τοῦ λέω, ἔχε ὑπομονή. Νὰ φέρουμε μιά βόλτα πάλι.

Ὅυτε κείνος ὅμως, οὔτε οἱ λαμνοκόποι μὲ ἄκουαν. Τὸ καῖκι γύρισε κι ἔφυγε γιὰ τὸ λιμάνι βαριεστισιμένο καὶ κείνο.

Ἐγὼ κρεμασμένος στὴν κουπαστὴ δὲν ἔπαυα νὰ κοιτάζω ζερβόδεξα, μὲ καρδιοχτύπι μεγάλο, σὰ νὰ ζητοῦσα τῆς μάννας μου τὰ κόκκαλα. Μάταια ὅμως! Τὸ νερὸ πρασινογάλαζο ἔφτανε ὡς κάτω στὸν πάτο καὶ μοῦ ἔδειχνε ξερὰ τὰ φύκια· ὄχτους ἐδῶ ἀπόκρημνους, ἐκεῖ ἀμμόστρωτες ἀπλωσιές σουφρωμένες, ζεστές, κρεβάτια γιὰ τίς νεράιδες μαλακὰ κι ἀπάρθυνα. Τὸ γιούσουρι ὅμως ὄχι· κἀνένα σημάδι γιὰ τ' ὄνειρεμένο μου δεντρί.

Ἐλεγα ν' ἀφήσω τὸ γυαλί καὶ νὰ ξαπλωθῶ στὸ κα-

τάστρωμα. Ἀλλὰ τὴν ἴδια στιγμὴ θολὸ σύγνεφο ἴσκιωσε μπροστά μου, πίσω ἔμεινε σὰ νὰ διάβηκε φάλαινα.

— Στόπ! φωνάζω· σταθῆτε!

Στάθηκε τὸ καῖκι, γύρισε πίσω στὰ νερά του καὶ εἶδαμε ὄλοι σὰν χιλιόχρονη βελανιδιὰ νὰ κάθεται στὸν πάγκο. Δὲν ἦταν λοιπὸν φέμα, δὲν ἦταν παραμῦθι!

Ντύνομαι γοργά, παίρνω τὸ λάζο στὴ ζώση μου, ἕνα τσεκούρι στὸ χέρι καὶ βουτῶ κάτω. Μὰ καθὼς σήκωσα τὰ μάτια, σύγκρου μ' ἔπιασε. Καλὰ τὸ ἔλεγαν οἱ γέροντές μας. Τί ὁ διπίθαμος Ἀράπης! Τί Γοργόνα καὶ τί Ἄριστος! Τοῦτο εἶναι τὸ θάμασμα! Οἱ ρίζες του μελαψές, λεπιδοντυμένες, δύζαιναν τὸ μάρμαρο, ξμπαιναν στὶς σχισμές, ἀγκάλιαζαν τ' ἀγκωνάρια, γάντζωναν τίς ποδιές του, ἕνα σῶμα θαρρεῖς καὶ μιά δύναμη. Ἀπάνω ὀρθοκάθεδος ὁ κορμὸς, ἀρκουδοντυμένος, μὲ ρόζους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κλειστοὺς στὸ πολυτρίχι μέσα, ὀργυές ψήλωνε. Καὶ ἀποκεῖ κλαδιὰ καὶ ἀντικλάδια μυριόρριζα, καμαρωτὰ κι ὀλόισα ἔφευγαν πέρα-δῶθε, ψηλὰ καὶ χαμηλὰ, λὲς κι ἔπασχαν ν' ἀποκλείσουν ὄλον τὸν πλατύχωρο κόρφο μὲ τὸ δίχτυ τους. Ὀλόγυρα τὸ νερὸ διάφανο, σὰν γυάλα τὸ σκέπαζε καὶ τὸ ἔλουζε, τροφή μαζί καὶ ταῖρι, ἀνάσα καὶ κλίγη του. Καὶ κάτω ἀπὸ τὸ μαρμαρένιο βάθρο σκοτεινὴ ἔχασκε ἡ ἄβυσσος, κρύα καὶ ἄπατη.

Ἦθρα τὸ δένδρο στὸν ὕπνο του. Μὰ καὶ στὸν ξύπνο νὰ τὸ ἤθρισκα, τὸ ἴδιο ἔκανε. Ἄν ἦταν ν' ἀρπάξω ἕνα κλαδί καὶ νὰ βγῶ ἀπάνω, καλὰ. Μὰ ἐγὼ ἤθελα νὰ τὸ κόψω σύρριζα. Γιὰ τοῦτο κατέβηκα ἐκεῖ. Ἐκαμα τὸ σταυρό μου, ξάμωσα τὸ τσεκούρι καὶ γκόπ! τοῦ κατάφερα τὴν πρώτη. Ἐύπνησε Ὀφης. Καὶ ἀρχίζει ἀμέσως ἕνας σίφουνας, ἕνας χτύπος, ἕνα κακό, λὲς καὶ χύθηκαν ὄλα τὰ ρέματα ἀπάνω μου. Τὸ νερὸ χόχλασε, δάρθηκε κλωθογύρι-

στα, σκότος πήδηξε από την άβυσσο κι έχασα όλα τα πάντα. Έκατσα χαμηλά, άρπάχτηκα σ' ένα ρίζωμα να μη με σύρουν. Και είδα άξαφνα τούς ρόζους τούς κλειστούς να γλαυκοπαίζουν σά μάτια άράπικα και να χύνεται αστρίτης ή φλόγα άπάνω μου. Και στα κλαδιά τα λευκοπράσινα είδα να κρέμονται τα σκέλεθρα, πομπή και γάνα των παλαδών που τόλμησαν να τα θάλουν μαζί του. Στο θρούχημά του άκουσα χτύπο ξεχωριστό. Και δέν ήταν άλλος παρά τα κόκκαλα που δέρνονταν μεταξύ τους και τα γυμνά ποδάρια λάχτιζαν με πείσμα τ' άσαρκα μέτωπα, σά να τούς έλεγαν:

— Γιατί μάς φέρατε δώ!

Άπάνω μου τσίμπασε ο καπετάνιος:

— Έλα τώρα. Έλα και δε θα κάμης τίποτα.

Δε θα κάνω τίποτα! Και γώ το κατάλαβα. Μα και με τί μούτρα ν' ανέδω άπάνω; Ποῦ το στοιχειό του νησιού μας πλιά; Ποῦ ο Αϊ-Γιώργης; Ά, όχι' αν δέν κατέβαινα, καλά' μα τώρα πάει! Μόλις έπεσε ο σίφουνας, σηκώνω το τσεκούρι και του καταφέρνω δεύτερη με όλη μου τη δύναμη. Πέτρα να χτύπαγα, το λιγώτερο θα ράγιζε' εκείνο τίποτα. Ούτε σκλήθρα δέν άνοιξε. Άντι να πάη μέσα το τσεκούρι, έφυγε πίσω δυο πιθαμές, τρεις, τέσσαρες, σά να χτυπούσα σε λάστιχο. Πρέπει να το ξερριζώσω' πικροσυλλογίστηκα.

Τσιμπάω άπάνω:

— Ρίχτε μου το λοστό.

Μου κατεβάζουν το σύνεργο. Ρίχνω πέρα το τσεκούρι και άδράχην το λοστό. Άρχίζω στίς ρίζες. Τυραννήθηκα και γώ δέν ξέρω πόσο. Ωρες έρχόνταν, ώρες περνούσαν, και γώ με το λοστό στο χέρι. Μόνο στεκόμουν κάπο-

τε να πάρω άνάσα ή και να ρίξω γύρω καμμιά ματιά. Μπορούσε το σκυλόφαρο να ριχτή άπάνω μου.

Τέλος τσιμπάω πάλι:

— Ρίχτε μου τη γούμενα.

— Μωρ' έλα πάνω' τσιμπάει ο καπετάνιος άνυπόμονος. Για σένα τη θές τη γούμενα; Έχουμε και φιλότερο σχοινί. Έλα πάνω' θα σου κόψω τον άέρα!

— Κόβεις τον άέρα, μα σχίζω το λάστιχο' του άπαντώ θυμωμένα. Η ξεχασες πώς έχω το λάζο μαζί μου;

Τα χρειάστηκε ο καπετάν Στραπάτσος' μου έρριξε τη γούμενα.

Πιάνω από μακριά και θηλυκώνω καλά τον κορμό. Έπειτα πηγαίνω στο άλλο πλευρό και αρχίζω πάλι με το λοστό τις ρίζες. Εκείνο δός του και γλαυκόπαιζε τα μάτια σά να ήθελε να με μαγνητίση. Έσειόταν και τάραζε σαν ψάρι' τα κλαδιά του, χταποδιού άποκλαμοί, λάγγευαν δώθε-κειθε, κουλουριάζονταν, τίναζαν καταπάνω μου τ' άκροδάχτυλά τους να με συλλάβουν. Μα που να με συλλάβουν. Και αν δέν ήξερα καθόλου τα δολερά παιχνίδια του, κι αν δέν είχα άκούσει τα καμώματά του, τα σκέλεθρα που έβλεπα σφηνωμένα ψηλά, ήταν άρκετά να μου δείξουν τον κίνδυνο. Σε κάθε του ανακλάδισμα στρείδι κολλούσα στα πλευρά του μάρμαρου. Πόδια, χέρια, μάτια, όλα δούλευαν σύγκαρα. Και ο λοστός, άψύς, ξεκόλωνε ένα με το άλλο τ' αντιρίμματα, τα έβγαζε από τα θαλάμια τους, τα χώριζε από την πέτρα ξεφλουδισμένα πολλές φορές κι άλλες φορές με σκλήθρες από χάλαρα, με φόρτωμα από κοχύλια.

Τέλος κατάλαβα πώς άρχισε να λασκάρη. Έχανε το στήριγμά του.

— Άπάνω! τσιμπάω.

Με άνεβάζουσι άπάνω. Γδύνομαι γοργά, παίρω τήν πρώτη άνάσα.

Μπρέ! Πήρε και σούρωπε. Άντίκρου τή Πήλιο φήλωνε βαθυγάλαζο σάν άπό λουλάκι. Τά χωριά του άσπριζαν στις πλαγιές, σκόρπια μάρμαρα. Στο Βόλο άναθαν τά φώτα και ό ούρανόσ, όλοπόρφυρος άπό τή ήλιοθασίλεμα, έδγαζε ένα-ένα τρεμόφεγγα τ' άστέρια του. Μου φάνηκε πώς ξανάζησα, όταν είδα μπρός μου γνώριμα πρόσωπα. Ξέχασα μι ά στιγμή και τή γιούσουρι και τούς κόπους μου και τή δόξα μου άκόμη.

— Τί άπόκαμες; ρωτάει ό καπετάν Στραπάτσος.

— Τώρα θά ιδής, του λέω πηδώντας άπάνω. Ήλα, παιδιά! τά κουπιά σας. Τό δέντρο θά τή σύρουσι στο νησί άπόψε.

— Μωρέ, τί λές! Δέν έπαθες τίποτα; Δέ σ' άγγιξε τή στοιχειό!

Και ρίχονται όλοι άπάνω μου, με ψηλαφούν, σφίγγουν τά κρέατά μου, κινούν τά μπράτσα μου και άκόμη δέν πιστεύουν πώς είμαι γερός.

— Μά τραβάτε, παιδά, λέω τή δέντρο κόπηκε.

Ρίχονται στα κουπιά τραβούν με δύναμη. Ναι! Άντί να σύρη μπροστά, πίσω πήγαινε τή καιτί μας.

— Μωρέ, μάς γελάς' λέει ό καπετάνιος άγαναχτισμένος. Τί μολογάς πώς έκοψες τή γιούσουρι;

— Μά τόν Άι-Νικόλα, τή 'κοψα' του κάνω τράβα! Τ' ήθελες, να τ' άποκόψω, για να με πλακώση άπό κάτω; Δυό τραθήματα θέλει και θά 'ρθη με τίς ρίζες του.

Άρχίζουμε πάλι τή τράβημα. Κάπου μι ά ώρα έτσι παιδευτήκαμε. Άκουες τούς σκαρμούς και έτριζοδόλου. Πεΐσιμα έπιασε τούς ναύτες και άντρεϊεύονταν σάν ξωτικά.

Ό καπετάν Στραπάτσος, ξετρελλαμένος άπό χαρά και περιφάνεια, ψυχή έδινε σε όλους με τίς φωνές του:

Ή-ώ!... Ή-ώ!... Γειά σας, παλληκάρια!... Ήσα, λιοντάρια μου!... Ντροπή μας! Μωρέ, έσα, τίγριδες!...

Και τά παλληκάρια, τά λιοντάρια, οι τίγριδες, έχωναν βαθιά τή κουπί και τή επαιρναν πίσω με τή δύναμη, πού έλεγες τώρα θά γίνη σύφαλα. Τέλος βαθύ μούγκρισμα άντήχησε κι ή θάλασσα σήκωσε τρανό κύμα καταπάνω μας. Τή καιτί πέταξε γοργότερο έμπρός. Άμέσως μέγα κήτος φάνηκε να πιάνη άπ' άκρη σ' άκρη τόν κόρφο. Ήταν τή γιούσουρι.

— Να ιδώ! και γώ να ιδώ!...

Τρέχουν όλοι στην πρύμη να γνωρίσουν τή στοιχειό. Τή βλέπουν και σταυροκοπιούνται φοβισμένοι.

— Έμπρός! λέω στον καπετάν Στραπάτσο. Να τή θάλουσι δξω τώρα πού νύχτωσε, πριν τή νιώσουν και μάς τή πάρουν οι Τουρκοί.

Μόλις βγήκαμε άπό τόν κόρφο, Γοργόνα όργισμένη μάς άπάντησε ή Νοτιά. Ό ούρανόσ έσθησε τ' άστέρια του, έκρυψε τά σύνορά του. Άδης τή σκότος άπλώθηκε άπάνω μας. Τή κύμα ψήλωνε θουνο, άνέμιζε φωσφορούχους τούς άφρους κι έχυνε φώς κάτωσπρο, θαμπό και άχαρο περίγυρα. Τί άλογα και τί άτια! Τί φώκες και τί φάλαινες! κλωθογύριζαν κοπαδιαστά, βρουχιόνται και άλάλαζαν στο σύσκοτο εκείνο χάος. Ν' άνησυχώ άρχισα. Δέν ήταν θάλασσα εκείνη; ήταν θυμός και σεισιμα, κατάρα και χολή, φαρκάκι τής άδυσσος.

Όμως τίποτα. Τή γιούσουρι σφιχτοδεμένο ακολουθούσε τ' άπονέρια, πού έστρωσε ή πρύμη τής σκάφης μας. Τή άκουα να δέρνεται κάποτε και να ρουχνίζη, σάν ζωντανό πού παίρνει άνήφορο. Ντροπή τή είχε πώς νικήθη και πά-

σχιζε με κάθε τρόπο ν' απαλλαγῆ. Μὰ πούδς τὸ ἄφηγε; Μέσα στὸ ἄγριο πέλαγο μιὰ ξεχώριζα ταρναριστὴ φωνή, τὴ φωνὴ τοῦ διαλαλητῆ ἕνα γνώριζα αἰσθημα, τὸ θάμασμα τῶν γερόντων μας. Ἐνα πόθο, τὴν εὐχὴ τῶν κοριτσιῶν:

— Νὰ λεβεντονιὸς γιὰ νὰ γίνῃ ἄντρας μας!

Μὲ τὸ χάραμα εἶδα κατάπλωρα συγγεφοσκεπασμένο τὸ νησί μας. Τρία μίλια θέλαμε ἀκόμη. Μὰ τρία γερά. Τὰ μπράτσα λύθησαν ὅλη νύχτα ἐπάνω στὸ κουπί. Τὰ πρόσωπα σούρωσαν· τὰ μάτια θόλωσαν. Ζάρες ἔκαμε τὸ μέτωπο· ἄσπρισαν τὰ κατάμαυρα μαλλιά, σὰ νὰ κύλησαν στογὸς τὰ χρόνια ἐπάνω μας. Ὁ καπετάνιος, ξαπλωμένος τ' ἀνάσκελα στὸν πάγκο, ἔμοιαζε πτώμα. Οἱ λαμνοκόποι ἀμίλητοι κινούσαν ράθυμα τὰ κουπιά, σὰν μηχανὲς ποὺ κάνουν ἀναίσθητα τὸ ἔργο τους. Μόνος ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα νὰ λάμνω σωστά. Ἦρθε μάλιστα πολλές φορές ποὺ τοὺς πῆρα. Μὰ τί νὰ κάμω καὶ γώ; Περισσότερος ἦταν ὁ πόθος παρὰ ἡ δύναμή μου. Τὸ κῦμα ἐπίμενε νὰ ψηλῶνῃ ἀκόμα, νὰ λιχνίξῃ καὶ νὰ μᾶς βρέχῃ καὶ νὰ μᾶς κλυδωνίξῃ φοβερά.

Τέλος ρόδισε ἡ ἀνατολή, φάνηκε ὁ ἥλιος. Φάνηκαν βουρκωμένες οἱ στεριές, θολὸ τὸ πέλαγο, φιλόξενο τὸ νησί μας ἀντίκρυ.

— Ἄλα, παιδιά, καὶ φτάσαμε! φώναξα.

Καὶ πηδῶ στὴν πλώρη ν' ἀγναντέψω καλὰ τὸ λιμάνι, νὰ ἰδῶ τὴν ἀμμουδιὰ ὅπου θὰ τὸ ρίξω θρασίμι. Τὸ καὶ-κι πέταξε μέσα, δυὸ χάλαρα πήδηξε, ἄραξε ἀπάνω στὸν ἄμμο. Τρέχω στὴν πρύμη καὶ ἀδειάζω τὴ γούμενα.

Ἐμμέ! Σχοινὶ κομματιασμένο κρατῶ μόνο στὰ χέρια μου!

Τί ἔγινε τὸ ἄκαρπο δεντρί; Κάτω βρίσκεται στὸν κόρφο τοῦ Βόλου, ἀπάνω στὸ θεόχτιστο πάγκο του, μὲ τίς λε-

πιδωτὲς ρίζες, ἀρκουδοντυμένο τὸν κορμό, κλαδιὰ καὶ παρακλάδια του περαδῶθε, λὲς καὶ πάσχει νὰ κλείσῃ ὅλα στὸ δίχτυ του. Ἀκόμη τὸ παραδίνουν γενιὰ σὲ γενιὰ οἱ ναῦτες καὶ πάει ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, ἀπὸ παιδί σ' ἐγγόνι, πάντα μεγάλο, θαυμαστὸ πάντα, σκληρὸ σὰν σίδηρο, δυνατὸ σὰν λέοντας, ψυχωμένο καὶ ἀθάνατο σὰν στοιχειό.

Καὶ γὼ Γιάννος ὁ Γκάμαρος, νέος Ἄϊ-Γιῶργης τοῦ νησιοῦ, ἑβδομηντάρης κι ἐτοιμόρροπος τώρα, δὲ θαλασσοδέρνομαι παρὰ γιὰ τὸ καρβέλι!

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κουβέντας είδος μεταξὺ δύο.

Ὁ πρῶτος. Ἡ γυναῖκα μου δὲ μπορεῖ νὰ πῆς πὼς δὲ διαβάζει· αἰσθάνεται τὸ ρυθμὸ καὶ ὁσφραίνεται τὴν τέχνη πολλὰς φορές δυνατώτερα καὶ καθαρώτερα καὶ ἀπὸ πολλοὺς ποὺ περνοῦν ξεχωριστοὶ νοογνώστες τοῦ φιλολογικοῦ ὄραίου. Καμμιά φορὰ μὲ ξαφνίξ' ἢ φωτεινὴ τῆς γνώμῃ γιὰ τὸ δεῖνα βιβλίον. Αἴ! λοιπὸν ἡ γυναῖκα μου, κύριε, μοῦ τὰ πέταξε τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης». «Δὲ διαβάζονται, μοῦ εἶπε, δὲ διαβάζονται. Μοῦ κάθονται στὸ στομάχι». Δὲν τὸν χωνεύω τὸν Καρκαβίτσα σου.

Ὁ δεῦτερος. Εἶνε καὶ αὐτὸ ἐν' ἀπὸ τὰ δείγματα τῆς ξεχωρισμένης του φυσιογνωμίας. Ἀντρίκειο πνεῦμα, δὲ μιλεῖ παρὰ πρὸς τὴν ἀντρίκειαν εὐαισθησία. Ἀρματωλικὴ φαντασία. Προτιμᾷ καὶ τὴ σκληρότητα, ἀκόμα καὶ τὸ ξερὸ καὶ τὸ στυγνὸν ἀπὸ τὰ δακρυσμένα μάτια, τοὺς φλογισμένους στεναγμούς, τὰ στηθοχτύπια καὶ τὰ ἐξομολογήματα τῶν χανωμένων ἐρώτων. Αἴσθημα, χωρὶς αἰσθήματα. Τίποτε τοῦ σαλονιοῦ καὶ τίποτε τοῦ κόσμου, καθὼς τὸν ἐννοεῖ μία γυναῖκα ποὺ διαβάζει. Πῶς θέλει νὰ τὸν χωνεύουν οἱ γυναῖκες; Δυστυχημένο κράζον τὸ

συγγραφέα πού δὲν εἶνε στὶς γυναῖκες ποθητός. Κ' ἐγὼ θὰ φωνάξω: Δόξα στὸ συγγραφέα πού δὲ μποροῦνε νὰ τόνε διαβάσουν οἱ γυναῖκες!

Ἄλλὰ δὲν εἶνε μόνον οἱ γυναῖκες. Πόσοι —γερά μυαλά καὶ ζηλεμένα γράμματα—, ὅμοια, δὲ δύνανται νὰ τὸν ὑποφέρουν. Δὲ διαβάζεται, σοῦ λένε κι αὐτοί. Τὰ πρῶτα του («Διηγῆματα») —σοῦ λένε—, μάλιστα μετὰ τῆ «Λυγερῆ», στόπ. Τί γλῶσσα, θεέ μου, τί γλῶσσα! Χάλασεν ἡ μηχανή. Ἄσε μας ἡσυχους!

Ὁ δεῦτερος. Νὰ τοὺς χαρῆς καὶ τοὺς ἄντρες σου! Δὲν εἶν' ἐκεῖνοι πού ἔχουν μιὰν ιδέα τῆς Τέχνης πιὸ λεπτή καὶ πλέον σύνθετη, πνευματικώτερη κάπως ἀπὸ ἐκείνη πού βρίσκεται πλούσια χυμένη στὰ «Λόγια τῆς Πλώρης». Δὲ θὰ ξαφνιζόμουν ἂν ἐμάθαινα πὼς γι' αὐτοὺς ὁ Καρκαβίτσας πού ἀξίζει εἶνε ὁ ποιητῆς τῆς «Φλογέρας», τοῦ («Αφωρισμένου») καὶ τῆς «Λυγερῆς» πολὺ περισσότερον ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῶν «Σφουγγαράδων» καὶ τῆς «Καπετάνισσας». Οἱ ἄντρες οἱ δικοί σου εἶν' ἐκεῖνοι πού τὸν ἀντιπαθοῦν ἀπὸ τῆ στιγμῆ πού ἀλλάξε τὴν ἄψυχη, κοινὴ καὶ πεζότατη γλῶσσα τῶν ἐξηγήσεων τοῦ σχολείου, τῶν ἐφημερίδων, τῶν γραφείων καὶ τῆς πολιτικῆς, μὲ μιὰ γλῶσσα καλλιτεχνικὴ λαμπερή, δυνατὴ, ἀτομικὴ γλῶσσα. Χτισμένη ἀπάνω στὰ στέρεα θεμέλια τῆς ἐθνικῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀλήθειας, καὶ ὅμως ὑψωμένη κατὰ ρυθμὸν ἀτομικὸ δικό του, καθὼς τὴν αἰσθάνεται καὶ τὴ χρειάζεται. Καί, ξεχωριστὰ γιὰ τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης», γλῶσσα, πού δείχνει ἄλλη μιὰ φορὰ πασιδῆλα τὴν φεντιὰ τῆς ἀστοχάστης γνώμης τοῦ Ζαλοκώστα πὼς τάχα, ἔξω

ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, ἡ γλῶσσα μας ἀδύνατο νὰ παραστήσῃ τὰ θαλασσινά. Ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετον ἀληθεύει.

Ὁ πρῶτος. Δικὴ του ἡ γλῶσσα, ἀλλὰ τῆς γλώσσας αὐτῆς τὸ ὕφος — γιὰ τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» μιῶ — καταντᾶ νὰ εἶνε πάρα πολὺ δικό του, καὶ κάπως ρητορικὰ καὶ ψυχρὰ λογιωτατίστικο —μὲ ὅλη του τὴ λαϊκὴ ἐπιφάνεια— στὰ στόματα τῶν ἀπλῶν καὶ ταπεινῶν, τῶν ἀγράμματων καὶ ἀμόρφωτων ἡρώων του. Ὅλοι του οἱ ἡρώες, ἄντρες καὶ γυναῖκες, ναῦτες καὶ ναυτόπουλα, ναυκληροὶ, θερμαστάδες, μοῦτσοι, τιμονιέρηδες, καραβοκύρηδες, καὶ οἱ μητέρες τους καὶ οἱ γυναῖκες τους, διηγοῦνται καὶ μιλοῦν σὰ λογοτεχνῖτες πρώτης νομίξεις πὼς κάθονται στὰ γραφεῖα τους μπροστὰ καὶ ἀραδιάζουν ἐμφαντικὰ ἀπὸ μέσ' ἀπὸ τὰ καθαρογραμμένα χειρόγραφα ἢ τὰ καλοτύπωτα βιβλία προσεκτικὰ ζυγισμένα καὶ λιμαρισμένα λόγια. Ὅλοι τους ξέρον ἀπὸ ἑλληνικὴ μυθολογίαν ἀρχαία. Ἐχουν ἐγκύψει στὴ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Κινηγοῦνε τὰ πάρισα καὶ τὰ ἰσόκωλα, σὰ νὰ γνώρισαν ἀπὸ Ἀυσία καὶ Ἰσοκράτη. Κανένα οὐσιαστικὸ δὲν παραθέτουν χωρὶς νὰ τὸ ταιριάσουν μ' ἓνα βροντερὸ στολιστικὸν ἐπίθετο. Ὅλο καὶ φιλολογία, ἐθνικὴ, ρομαντικὴ, πραγματιστικὴ, νατουραλιστικὴ, ὅ,τι θέλετε, στὶς ζωγραφιές των, στὶς ἐντυπώσεις των, στὶς ἀναμνήσεις των. Καὶ κάποτε καὶ λίγη φιλοσοφία —ἔτσι μιὰ σταλίτσα, γιὰ τὴν καλὴ χρονιά— καὶ κάπου δυὸ λογάκια βαμμένα σὲ σάλτσαν ἐπιστημονικὴ. Καὶ ὅλα αἰσόμετρα, ξάστερα καὶ ἀρμονικά, καθὼς τὰ ἤθελε ὁ Γιαννιὸς ὁ Χούρχουλας τοῦ «Κα-

βομαλιῶν). Καρκαβίτσηδες παρὰ θαλασσινοί· φασουλήδες παρὰ ἄνθρωποι.

Ὁ δεύτερος. Ποιός ξέρει ἂν δὲν εἶνε τὸ ἐλάττωμα ποῦ λές αὐτὸ ἐν' ἀπὸ τὰ οὐσιαστικώτερα γνωρίσματα τοῦ ποιητῆ. Ὅχι μόνο δύσκολα μπορεῖ κανεὶς νὰ βγῆ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ του, ἀλλὰ καὶ ὅταν κατορθώσῃ κάπως νὰ φανῆ πὼς βγαίνει, ὁ ποιητῆς γιὰ νὰ καταστήσῃ εὐπαρουσίαστα τὰ πλάσματά του, τοὺς φορεῖ μιὰ πλαστικὴ προσωπίδα· καὶ ἡ προσωπίδα αὐτὴ τοὺς κρύβει τῆ φυσικῆ τους ὄψη τὴν πολυσάλευτη, καὶ τὰ δένει σὲ μιὰν ἔκφραση σκληρότερη δυσκολοκίνητη, σχεδὸν ἀμετάβλητη· ἐξιδανικευμένη ὁμῶς· μᾶς τὰ παρασταίνει ὄχι πὼς εἶνε, ἀλλὰ πὼς πρέπει νὰ εἶνε. Ἐπειτα πὼς τὴ γνωρίζει τὴ ναυτικὴ ζωὴ μὲ τὰ τόσα της τὰ καθέκαστα, καὶ πὼς μᾶς τὰ τυλίγει σὲ μεγαλόπρεπα πλαίσια, καὶ τί πλοῦτος ὀνομάτων καὶ πραγμάτων ποῦ κάνει νὰ προσπερνᾷ ἐμπρὸς μας, στοιχηδόν!

Ὁ πρῶτος. Ὁ πλοῦτος αὐτὸς δὲν εἶνε γιὰ τοῦτο ὀλιγώτερο μονότονα διαλεγμένος. Ἄν καθεμιὰ τοποθεσία εἶνε καὶ μιὰ ψυχικὴ κατάσταση, κατὰ τὸν ὀρισμὸ τοῦ φιλοσόφου, ἐμὲ μοῦ φαίνεται πολὺ ἀπλῆ καὶ στοιχειώδης ἡ ψυχὴ τῶν θαλασσοδαρμένων ἡρώων τοῦ Καρκαβίτσα. Τὰ καράβια του ὄλο ναυαγοῦν, καὶ οἱ καραβοτσακισμένοι του ὄλο καὶ τὰ οὐρανοχρώματα φροντίζουν νὰ μᾶς ζωγραφίσουν καὶ νὰ μᾶς ξαναζωγραφίσουν, ξεχνώντας τὴ μοῖρα τους καὶ σὲ κάθε εἰκόνα τους ξοδεύοντας ὅλη τὴν πνεΐδα τους.

Ὁ δεύτερος. Κι ἂν εἶνε ὁ ψυχολόγος ἀδύνατος, εἶνε λαμπροδύναμος ὁ ζωγράφος. Ξέρομε πὼς καὶ μεγάλοι



ποιηταὶ δὲν εἶνε παρὰ μέτριοι ἐξηγητάδες τῆς ψυχολογικῆς ἀλήθειας. Αὐτὸς ποῦ ἔγραψε τὰ «Λόγια τῆς Πλώρης» εἶν' ἓνας ποιητῆς θαλασσογράφος, ποῦ μᾶς ἔφερε κἀτι νέο καὶ πρωτόφαντο καὶ στὸ εἶδος τοῦτο. Νομίζεις πὼς ἡ θάλασσά του δὲν εἶνε βαθειά; ἀλλὰ γύρω της μᾶς δείχνει ἓναν πλατὺν ὀρίζοντα. Πιστεύεις πὼς ἡ φαντασία του δὲν ἔχει ἔκτασιν; ἀλλὰ μὲ πόσῃ ἔντασιν τὸ βλέπουν, ὅ,τι βλέπουν, τὰ μάτια της!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

*Η θάλασσα	7
Οἱ φρεγάδες	27
*Η δικαιοσύνη τῆς θάλασσας	35
Τὸ βασιλόπουλο	61
Βιοπαλαιστής	67
*Ο ἐκδικητής	77
Οἱ σφουγγαράδες	83
Καβομαλιάς	101
*Η καπετάνισσα	111
Θεῖον δράμα	123
Κακότυχος	133
*Ο Κάτω Κόσμος	149
Πειράγματα	159
Γέρακις	171
Κακοσημαδιά	179
*Η Γοργόνα	195
Ναυάγια	201
Οἱ κουρσάροῦ	207
Τελώνια	215
Τὸ γιούσουρι	225
Τὰ βιβλία	239



ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ ΛΟΓΙΑ
ΤΗΣ ΠΑΡΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗ
ΚΕ ΣΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ ΖΟΥΜΑ
ΔΑΚΗ  ΤΗΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΕΚΑ
ΝΕ Η ΑΡΕΤΗ ΜΠΟΥΚΑΛΑ  ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΘΗ
ΚΕ ΑΠΟ ΤΟΥΣ Π. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟ ΚΑΙ Θ. ΗΛΙΟΠΟΥ
ΛΟ ΣΕ ΤΡΕΙΣ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑ
ΣΜΟ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΝΕΦΕΛΗ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ
9 ΑΘΗΝΑ 106 79 ΤΗΛ. 3607 744 - 3604 793



ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΦΙΛΟΤΕΧΝΗΣΕ Ο Ν. ΧΟΥΛΙΑΡΑΣ

«Ἡ θάλασσα γιὰ μένα ἦταν κλειστὴ καὶ ἄφωνη. [...] Ἐσὺ ἄγνωστόν σου καὶ ξένον μὲ πῆρες ἀπὸ τὸ χέρι, μαζὶ τῆς μ' ἐγνώρισες: ἄνοιξες ἐμπρὸς στὰ μάτια μου τὴν πύλη δευτέρου κόσμου καὶ μοῦ εἶπες: Ζωγράφισε! Τὸν εἶδα, τὸν ἀγάπησα, τὸν συμπόνεσα...» Ἐτσι ἀρχίζει τὸν πρόλογο στὴν πρώτη ἔκδοση (1899) τοῦ βιβλίου του ὁ κατεξοχὴν «στεριανός» Ἀντρέας Καρκαβίτσας, ποὺ ἀφοῦ ὄργωσε ὅλη τὴν Ἑλλάδα, μελέτησε καὶ κατέγραψε τὰ ἔθνη καὶ τὰ ἔθιμά της μὲ πίστη καὶ συνέπεια — θέλγεται, μαγεύεται κυριολεκτικὰ ἀπὸ τὰ μυστικὰ τῆς θάλασσας καὶ τῶν ἀνθρώπων της, ταυτίζεται μαζί τους, συνδέεται μὲ τὰ βιώματα, τίς προλήψεις τους, τίς παραδόσεις τους, τὴ σκληρὴ ζωὴ καὶ τίς ἀγωνίες τους, γίνεται ὁ ἴδιος «θαλασσινός» καὶ φτάνει στὴν κορύφωση τῆς πεζογραφικῆς του δημιουργίας ὑπερβαίνοντας τὴν περιγραφικότητα καὶ τὴ στατικὴ ἠθογραφικὴ καταγραφή, πάντα σὲ μιὰ γλώσσα ρωμαλέα, σχεδὸν ἐπική. Βέβαια εἶναι δύσκολο νὰ συνταχθοῦμε μὲ τὴ γνώμη τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ («Ἄν κάποιος παράξενος τῶν ἀξιῶν ζυγιστῆς μὲ πειθανάγκαζε νὰ διαλεχθῆτε μεταξὺ Παπαδιαμάντη καὶ Καρκαβίτσας, λαβὴ λαβικὰ μπροστὰ στὸν πρῶτο, θὰ κερδίσει καὶ θὰ ψήφισα τὸν δεύτερο») ποὺ καὶ μιὰ γενικότερη αἴσθησις τῆς ἐποχῆς χαρακτηριστικὴ γιὰ τὴν ἀδιαφιλονίκησιμότητα ποὺ ἔχει κατακτήσει ὁ Καρκαβίτσας σὴν ἡμερὰ οὐσιαστικὰ δὲν ἀμφισβητεῖται πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐμβέλεια τῆς.

ISBN 960-211-117-8



9 789602 111178

Ἡ πεζογραφικὴ μας παράδοση

ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Λόγια τῆς πλώρης



BIBLIOTHECA PHILOSOPHICAE CLASSICAE

XI
K
8

FACULTAS PHILOSOPHICAE UNIVERSITATIS MASARYKIANAE BRUNENSIS

Ἐκδόσεις Νεφέλη